

GRAFFITI: Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ-Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΡΙΑ: ΒΩΒΟΥ ΜΑΡΙΑ-ΠΕ02

ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΕΛ. ΑΓΙΩΝ ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ (σελ. 3)
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ : ΑΠΟ ΤΑ ΣΠΗΛΛΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ (σελ.4-5)
3. ΠΗΓΕΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ ΓΚΡΑΦΙΤΙ (σελ.6)
4. ΤΕΧΝΙΚΕΣ-ΜΕΘΟΔΟΙ (σελ.7)
5. ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ ΔΡΟΜΟΥ (σελ.8)
6. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (σελ.9)
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ: GRAFFITI: ΤΕΧΝΗ Ή ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΣ; (σελ.10-11)
8. ΠΗΓΕΣ (σελ.12-13)
9. ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ (σελ.14)
10. GALLERY ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ (σελ.15-42)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρακάτω πόνημα εντάσσεται στα πλαίσια της υλοποίησης σχολικού προγράμματος με θέμα "graffiti : η τέχνη των νέων- η τέχνη της πόλης", συναφές με την κατηγορία "τέχνη-εικόνα-φωτογραφία", από τους μαθητές και τις μαθήτριες του Εσπερινού Λυκείου Αγίων Αναργύρων.

Το κύριο θέμα του προγράμματος είναι η προβολή της τέχνης του graffiti ως μορφή έκφρασης των ανησυχιών των νέων , αλλά και ως μορφή τέχνης , που σκοπό έχει να εξωραΐσει τη μουντή καθημερινότητα της πόλης. Οι μαθητές ασχολήθηκαν με επιμέρους ενότητες. Αναζήτησαν εικόνες graffiti από την εποχή του ανθρώπου των σπηλαίων ως το 2019 μ. Χ. Μελέτησαν την τεχνική, τις μεθόδους και τις πηγές έμπνευσης της street art. Ερεύνησαν το προφίλ, το πού και το πώς των καλλιτεχνών. Τέλος, καταπιάστηκαν με έναν αγώνα λόγων βασισμένο στο δίλλημα "graffiti: τέχνη ή βανδαλισμός;" και αποτύπωσαν με τον φωτογραφικό τους φακό γκράφιτι της χώρας μας.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ : ΑΠΟ ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Ιστορικά η λέξη graffiti εμφανίστηκε από την ιταλική λέξη "graffiato" (γρατζουνισμένος). Βέβαια, ως είδος τέχνης αποτελεί ίσως το αρχαιότερο στην Ευρώπη ,αλλά και παγκοσμίως. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από αρχαιολόγους , κατά την ανακάλυψη των επιγραφών στα ερείπια της Ρώμης και της Πομπηίας. Στη συνέχεια, αφού κατοχυρώθηκε ως όρος, πέρασε από την αρχαιολογία και τα αρχαία μάρμαρα στη σύγχρονη πόλη και στους τιμεντένιους απρόσωπους τοίχους της. Από τη δεκαετία του 1970 ως σήμερα έχει αποκτήσει νέες τεχνικές και εξελίσσεται διαρκώς.

Αν επιμείνουμε σε αυτήν την ιστορική αναδρομή, θα ανακαλύψουμε πολλά ευρήματα της τέχνης αυτής, όχι μόνο στην Ελλάδα και στην Ιταλία των κλασικών χρόνων , αλλά και στι πιο πίσω εποχές του προϊστορικού ανθρώπου, στις εποχές του λίθου και του χαλκού.

Μία εντυπωσιακή ανακάλυψη έκανε διεθνής ομάδα ερευνητών που διαπίστωσε ότι ορισμένες από τις περίφημες τοιχογραφίες στα σπήλαια της Βόρειας Ισπανίας είναι πολύ παλαιότερες απ'όσο πιστεύαμε μέχρι σήμερα. Αυτό σημαίνει, ότι κάποιες από αυτές μάλλον έγιναν από Νεάντερταλ και όχι από τον σύγχρονο άνθρωπο. Η ανακάλυψη αυτή , η οποία αφορά στα σπήλαια της Αλταμίρα, του Ελ Καστίγιο και του Τίτο Μπουστίγιο, είναι εξαιρετικά σημαντική , αφού έρχεται να επιβεβαιώσει προηγούμενα ευρήματα που δείχνουν ότι οι Νεάντερταλ ήταν πολύ πιο έξυπνοι και πιο "εκλεπτυσμένοι" από όσο θεωρούσαν οι ειδικοί , μέχρι πρόσφατα.

Από την πρώτη επαφή των ειδικών με τις τοιχογραφίες έγινε σαφές ότι οι δημιουργοί τους ήταν εξαιρετικοί καλλιτέχνες. Χρησιμοποιούσαν συνήθως τρεις χρωματικές αποχρώσεις (ώχρα, κόκκινο, μαύρο) και υλικά, όπως το κάρβουνο και ο αιματίτης, για να αναπαραστήσουν ζώα (βουβάλια, ελάφια, άλογα), ανθρώπινες φιγούρες και αποτυπώματα ανθρώπινων χεριών. Η τεχνική τους , η οποία συμπεριλάμβανε τη χάραξη και άλλες μεθόδους, δημιουργούσε μια ιδιόμορφη ένταση στη ζωγραφική τους, καθώς και την αίσθηση της κίνησης των ζώων και των μορφών. Σε κάποιες περιπτώσεις αξιοποιούσαν μοναδικά τις φυσικές καμπύλες των τοίχων του σπηλαίου, για να δημιουργήσουν τρισδιάστατη αίσθηση. Ιστορικοί τέχνης και καλλιτέχνες έχουν διαχρονικά εκθειάσει τις τοιχογραφίες , με πιο χαρακτηριστική τη διάσημη φράση "Μετά την Αλταμίρα, όλη η τέχνη είναι παρακμή και ξεπεσμός", η οποία αποδίδεται στον Πάμπλο Πικάσο.

Ας μεταφερθούμε όμως τώρα με τη χρονομηχανή μας σε πιο σύγχρονες δεκαετίες . Το graffiti έχει χρησιμοποιηθεί ως μια μορφή έκφρασης κοινωνικοπολιτικών και πολλές φορές

επαναστατικών απόψεων και είναι απόλυτα συνδεδεμένο με πολυάριθμα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα της ιστορίας σε διάφορες χώρες του κόσμου. Από τις πρώτες σχεδόν εμφανίσεις του στον β' παγκόσμιο πόλεμο μέχρι τη δεκαετία του 1960, κατά τη διάρκεια της εξέγερσης των μαθητών στην Αμερική, που με το σλόγκαν "the wall will have their say", οι τοίχοι των σχολείων της χώρας γέμισαν με ποίηση και πολιτικά μηνύματα και από το τείχος του Βερολίνου του 1989 με αποκορύφωμα τις τελευταίες μέρες πριν την πτώση του, όπου είχε καλυφθεί σχεδόν όλο από συνθήματα Βερολινέζων διαδηλωτών, ως τη μάχη της Γένοβας το 2000 και τη σύγχρονη Ελλάδα.

Το γκράφιτι που αναπτύχθηκε στη Νέα Υόρκη είναι από την άλλη άρρηκτα δεμένο με το μουσικό-πολιτισμικό κίνημα του hip-hop. Γι'αυτό και χαρακτηρίζεται ως "New York style graffiti" ή "hip-hop style graffiti". Τα σχέδια που φιλοτεχνούσαν τους τοίχους σχεδιασμένα από τα σπρέι των νεαρών καλλιτεχνών αποτελούσαν την οπτικοποίηση μιας διαφορετικής αντίληψης για τον δημόσιο χώρο. Ήταν μια προσπάθεια ανακατάληψης του δημόσιου χώρου από ανθρώπους που αισθάνονταν κυνηγημένοι και ξένοι στις ίδιες τους τις γειτονιές.

Με τα χρόνια, το γκράφιτι, όπως και όλη η κουλτούρα του hip-hop έχασε τον αυθόρμητο χαρακτήρα της, έγινε κάπως πιο αποδεκτό, έγινε παγκόσμιο. Απέκτησε νόρμες αλλά και χιλιάδες οπαδούς, που άρχισαν δειλά-δειλά να σκαρώνουν σχέδια στο χαρτί αλλά και στον τοίχο. Βελτιώθηκε αισθητικά και άρχισε να γίνεται νομιμοποιημένο, καθώς πολλοί έβαφαν ακόμη και κατά παραγγελία και με αμοιβή. Παραμένει παράνομο, αλλά πολλές φορές αντιμετωπίζεται από τις κατασταλτικές αρχές ως μία έκφραση των πιτσιρικάδων που δεν ενοχλούσε ιδιαίτερα.

ΠΗΓΕΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ GRAFFITI

Το γκράφιτι έχει μια συγκεκριμένη ιδεολογία. Δεν αφορά απλώς τη δημιουργία, αλλά αντιπροσωπεύει τα συναισθήματα και τις αντιλήψεις των νέων. Είναι μια δήλωση που βαίνει αντίθετη στο κοινωνικό κατεστημένο. Εκπροσωπεί το αντιδραστικό πνεύμα των καλλιτεχνών έναντι στην κοινωνική πειθαρχία και την τάξη που επικρατεί. Είναι απρόβλεπτο και αντισυμβατικό. Μέσω των έργων εκφράζονται πολιτικά και ανθρωπιστικά μηνύματα υπαρξιακών αναζητήσεων. Στους τοίχους ενός εγκαταλελειμμένου κτηρίου ή στα τοιχώματα ενός βαγονιού, ο άσημος καλλιτέχνης με τη βοήθεια των γκράφιτι δίνει τις δικές του απαντήσεις στα κακώς κείμενα, με τον δικό του μοναδικό τρόπο. Είναι μια ζωντανή τέχνη που εξελίσσεται, κρίνει και κρίνεται, που δεν προσβάλλει και δεν προσπαθεί να καταστρέψει την αισθητική των άλλων.

Η έμπνευση έτσι κι αλλιώς περισσεύει. Φωτογραφίζουμε λοιπόν γκράφιτι-έργα τέχνης που αντλούν την έμπνευσή τους από :

1. Άλλες μορφές τέχνης (ποίηση, μουσική, κινηματογράφος)
2. Κακώς κείμενα της καθημερινότητας (πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα)
3. Αληθινά ιστορικά και καθημερινά γεγονότα που στιγματίζουν τις κοινωνικές δομές και συγκλονίζουν την κοινή γνώμη.
4. Τον αθλητισμό.
5. Την ακατανίκητη δύναμη του έρωτα.
6. Θέματα κατά παραγγελία.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ - ΜΕΘΟΔΟΙ

Εδώ μπορούμε να μιλήσουμε για τα ενδεικτικά βήματα και τις τεχνικές για τη δημιουργία ενός "wall - piece" . Τα στάδια που περιγράφουμε παρακάτω είναι κάποια πρώτα βήματα για αρχάριους. Από κει και πέρα ο καθένας με τη δική του φαντασία και τα δικά του ερεθίσματα θα πρέπει να δημιουργήσει και να προσθέσει τα δικά του στοιχεία (fill-in) και στο εξωτερικό του κομματιού του (background).

1. Ο γκραφίτας , αφού έχει κατασταλάξει στο ψευδώνυμό του και έχει πειραματιστεί με αυτό , το σχεδιάζει στο χαρτί.
2. Βάφει τον τοίχο με πλαστικό χρώμα , για να μπορεί να ζωγραφίσει καλύτερα στην επιφάνειά του το σχέδιο με το σπρέι.
3. Σχεδιάζει με ένα ανοιχτό χρώμα τις πρώτες γραμμές του κομματιού που έχει δημιουργήσει στο σημείο του τοίχου, όπου αυτό ταιριάζει.
4. Γεμίζει με τα βασικά χρώματα το fill-in.
5. Με ένα πιο σκούρο χρώμα περνάει τα outlines. Αυτή είναι η διαδικασία η πιο σημαντική , για να πάρει την τελική μορφή το σχέδιο. Περνάει , δηλαδή, στο στάδιο του 3D.
6. Βάζει χρώμα στο background , για να δώσει όγκο στο κομμάτι. Αν θέλει προσθέτει και κάποια characters.
7. Καθαρίζει όσα σημεία έχουν στάξει. Για περισσότερο όγκο , προσθέτει μια εξωτερική γραμμή σε όλη την περιφέρεια του κομματιού. (second outline)

ΠΡΟΦΙΛ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Οι περισσότεροι καλλιτέχνες του δρόμου είναι νέοι και άσημοι, ανώνυμοι ζωγράφοι τοίχων, αν και κάποιοι πλέον έχουν γίνει διάσημοι , με έργα τους σε διάφορες πόλεις του κόσμου. Ανήλικοι ή ενήλικες πολίτες, λευκοί ή νέγροι, από συμμορίες δρόμου ή από αστικά περιβάλλοντα, οι γκραφιτάδες συνθέτουν έναν ποικιλόμορφο καλλιτεχνικό πλανήτη. Μιλάμε παράλληλα, για νεαρούς ποιητές, λογοτέχνες, θεατρικούς συγγραφείς, πολιτικούς ακτιβιστές.

Οι γκραφιτάδες δεν ήταν ποτέ ένα τσούρμο παλιόπαιδα που κατέστρεφαν δημόσιες περιουσίες, ήταν από τις πρώτες στιγμές κάτι πολύ περισσότερο από αυτό. Ο στόχος τους δεν είναι η δόξα ή το χρήμα, γι'αυτό άλλωστε διατηρούν την ανωνυμία τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ο Μπάνκσι (άγνωστης ταυτότητας), ο δημοφιλέστερος και πιο αναγνωρίσιμος καλλιτέχνης street art παγκοσμίως, με τα μνημειώδη στένσιλ και τη μαύρη αίσθηση του χιούμορ. Σκοπός τους , λοιπόν, είναι να δεις το μήνυμα , θες δε θες, να συμφωνήσεις ή να αντιπαρατεθείς.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Με βάση την κείμενη ελληνική νομοθεσία, το γκράφιτι άνευ αδειοδότησης θεωρείται αξιόποινή πράξη και σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 381,382,383 του ποινικού κώδικα , όποιος με πρόθεση καταστρέφει ή βλάπτει ξένη περιουσία , τιμωρείται με φυλάκιση ως 2 ετών. Αν η φθορά είναι ευτελούς αξίας ή ελαφρά , ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ως 6 μήνες ή πρόστιμο που μπορεί να φτάσει ως και 3000 ευρώ. Βέβαια, για να ασκηθεί δίωξη, απαιτείται η έγκληση του παθόντος.

Αν και οι ελληνικές ποινές , στο άκουσμα φαντάζουν σκληρές, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες ξένων χωρών είναι ελαστικότερες. Στην περίπτωση της Μεγάλης Βρετανίας, η δημιουργία street art άνευ αδειοδότησης αντιμετωπίζεται σαν εγκληματική πράξη και τιμωρείται με ποινή φυλάκισης ως και 10 χρόνια , εάν το κόστος της φθοράς υπερβαίνει τις 5.000 λίρες. Ποινές και πρόστιμα , όμως, επιβάλλονται και στους καταστηματαρχες που πωλούν σπρέι σε ανήλικους.

Παρόμοια παρατηρείται η νομοθεσία και στη μακρινή Αυστραλία. Το πρόστιμο ανέρχεται σε 5.000 δολλάρια και η ποινή φυλάκισης φτάνει στους 12 μήνες. Για δημόσιου χώρους, μνημεία ή χώρους λατρείας , οι ποινές είναι κατάτι αυστηρότερες, ενώ οι καταστηματαρχες καλούνται να πληρώσουν ως και 1000 δολλάρια. Στην περίπτωση της Αυστραλίας , η κυβέρνηση εφαρμόζει και άλλες πρακτικές, όπως αναρριχώμενα φυτά ή έντονες αποχρώσεις στους τοίχους.

Παρόμοιο νομοθετικό πλαίσιο παρουσιάζουν και οι Η.Π.Α. Με βάση αυτό επιτρέπεται η σύλληψη ατόμου που απλώς κουβαλάει σπρέι πάνω του, ενώ στη δικαιοδοσία κάθε δημάρχου εναπόκειται ο ορισμός αμοιβής ως και 500 δολλάρια για τους εκάστοτε πληροφοριοδότες. Το πρόστιμο για τους γκραφιτάδες κυμαίνεται από 145-1500 δολλάρια.

Παρά τις ποινές και τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι γκραφιτάδες, όμως, δηλώνουν αμετανόητοι και συνεχίζουν το έργο τους, αφού σύμφωνα με τους ίδιους , η τέχνη του δρόμου είναι εδώ για να ομορφύνει το αστικό τοπίο και να επικοινωνήσει ένα μήνυμα στο ευρύ κοινό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

GRAFFITI : ΤΕΧΝΗ Ή ΒΑΝΔΑΛΙΣΜΟΣ;

Η τέχνη του δρόμου έχει τη ρετσινιά ότι είναι προκλητική, ασεβής, βλάσφημη, αιρετική και παράνομη φυσικά, την ίδια ώρα που καταστρέφει τη δημόσια περιουσία και επιφέρει βανδαλισμούς. Όταν όμως τα ορνιθοσκαλίσματα αποκτούν προοδευτικά αισθητική περιβολή, αποτελώντας ένα πλούσιο σε εκφραστικότητα και δυναμική μέσο, την ίδια ώρα που μεταδίδει προβληματισμούς, δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί σωστή τέχνη εξ ορισμού.

Αν τα γκράφιτι ήταν ωραία, αισθητικά άρτια και γίνονταν κατόπιν αδείας ή πρόσκλησης, χάνοντας την προκλητική και θρασεία φύση τους, θα ήταν τέχνη; Τα έργα του street art θα είχαν το ίδιο απελευθερωμένο ένστικτο και την ίδια απήχηση σε συντηρητικά και μη ήθη; Αν δε σε έκαναν να αντιπαρατεθείς με τον εαυτό σου, δηλαδή, για να βγάλεις συμπέρασμα, θα άξιζε η ζωγραφική με σπρέι στους τοίχους;

Πριν λίγες μέρες, με αφορμή γκράφιτι στο κτήριο του Πολυτεχνείου, τα συντηρητικά αντανάκλαστικά γνωστών γραφιάδων ερεθίστηκαν. Τέθηκε πάλι το ερώτημα: Έχει όρια το γκράφιτι; Είναι εντάξει όταν βάζεις το τείχος της ντροπής της Γάζας, αλλά όχι ένα ιστορικό κτήριο στο κέντρο της πόλης;

Ωστόσο, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το γκράφιτι τέχνη; Δεν υπάρχει κάποιος πειστικός λόγος για να μας οδηγήσει στην αντίθετη άποψη. Θα ήταν παράδοξο να θεωρούμε τέχνη το σπρέι σε καμβά αλλά όχι πάνω σε τοίχο.

Είναι το γκράφιτι έγκλημα; Σύμφωνα με το νόμο αποτελεί αδίκημα. Άλλωστε θα ήταν ασυδοσία ο καθένας να δημιουργεί γκράφιτι οπουδήποτε, χωρίς συνέπειες. Θα ήταν απαράδεκτο να μένει ατιμώρητος, όποιος ζωγραφίζει ή βανδαλίζει ναούς, μνημεία, αγάλματα. Θα ήταν κοινωνικά άδικο οι φορολογούμενοι πολίτες να πληρώνουν μεγάλα χρηματικά ποσά για την αποκατάσταση ενός βανδαλισμένου χώρου.

Συνθέτοντας τα παραπάνω, συμπεραίνουμε πως το γκράφιτι αποτελεί ταυτόχρονα μορφή τέχνης και έγκλημα, ανάλογα με τη χρήση του. Σημαντικό είναι να βρεθεί το όριο μεταξύ αυτών των δύο, ώστε το γκράφιτι να αποτελέσει μια μορφή τέχνης που δεν βανδαλίζει αλλά προάγει αξίες. Η ποινικοποίηση, σίγουρα, δεν περιορίζει τους καλλιτέχνες του δρόμου. Η πολιτεία με την πλήρη απαγόρευση δεν έχει καταφέρει να το εξαλείψει. Ίσως, αν παρέχονταν περισσότεροι χώροι, όπως εγκαταλελειμμένα κτήρια και πολυκατοικίες, οι καλλιτέχνες να είχαν χώρο να εκφραστούν, χωρίς να διώκονται. Να αναζωογονηθεί η πόλη και να αποκτήσει χρώμα.

Συμπερασματικά , το γκράφιτι πρέπει να διέπεται από κανόνες. Ασύδοτη δημιουργία δεν επιτρέπεται. Πλήρης απαγόρευση αποτελεί φίμωση της τέχνης. Καταλήγουμε πάλι στη λύση-μονόδρομο. Την παιδεία . Η κουλτούρα του γκράφιτι θα έπρεπε να διδάσκεται στα σχολεία , ώστε να διαμορφώνεται από μικρή ηλικία η πεποίθηση ότι το γκράφιτι αποτελεί μια μορφή τέχνης που πρέπει να βασίζεται στο σεβασμό και δεν αποτελεί πια δραστηριότητα μόνο για αποκλίνοντα άτομα.

ΠΗΓΕΣ

- 1) <https://www.mixanitouxronou.gr/ke-omos-i-anthropi-ton-spoleon-den-zousan-se-spilies-i-vrachografies-itan-prospathia-gia-epikinonia-me-ta-pnevματα-i-gkrafiti-tis-epochis-tous/>
- 2) <http://eftropios.blogspot.com/2013/07/prehistoric-ancient-art-art-history.html>
- 3) <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%86%CE%B9%CF%84%CE%B9>
- 4) http://3lyk-komot.rod.sch.gr/3gel/images/docs/2013_2014/projectaa/Graffiti.pdf
- 5) <http://www.artmag.gr/articles/art-articles/about-art/item/2093-street-art>
- 6) <https://www.newsbeast.gr/weekend/arthro/798650/i-anatreptiki-tehni-tou-grafiti>
- 7) <http://babushkagr.blogspot.com/2012/07/street-art.html>
- 8) <https://frapress.gr/2017/05/gkrafiti-kallitechnes-pou-axizi-na-gnorizis/>
- 9) <https://ikastikos-kiklos.com/street-art-vs-graffiti/>
- 10) <https://www.news.gr/ellada/koinonia/article-wide/212205/billy-gee-niotho-sklavos-otan-plhronomai-gia-to.html>

11)<https://www.tanea.gr/2010/02/05/greece/to-gkrafiti-exei-kanones-kai-kwdika-timis/>

12)<https://popaganda.gr/citylife/otan-milame-gia-gkrafiti-de-milame-gia-techni-ke-de-mas-endaferi-sas-aresi-ochi/>

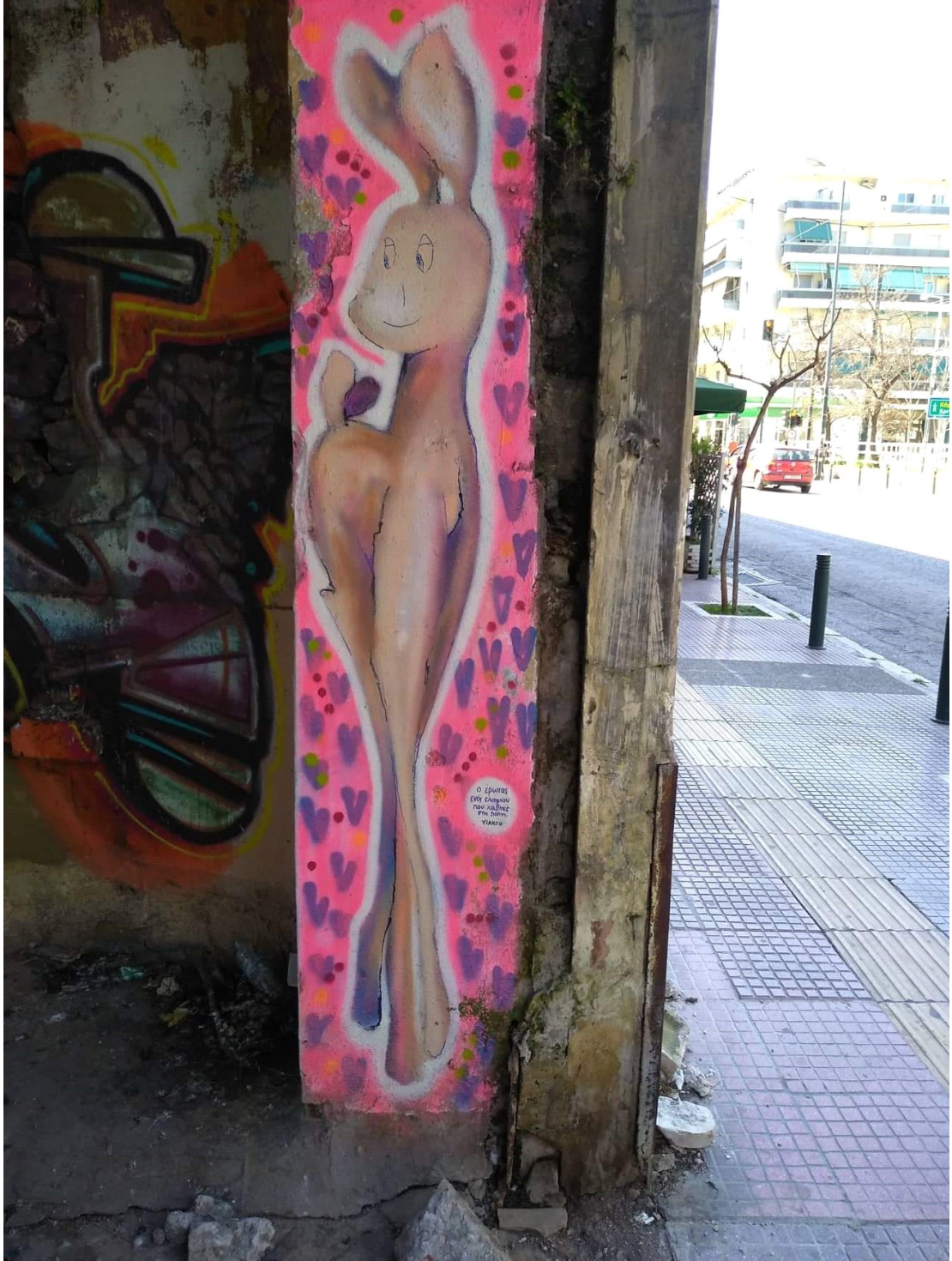
13)https://www.lifo.gr/articles/archaeology_articles/87900

14)<https://enfo.gr/ar4156>

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

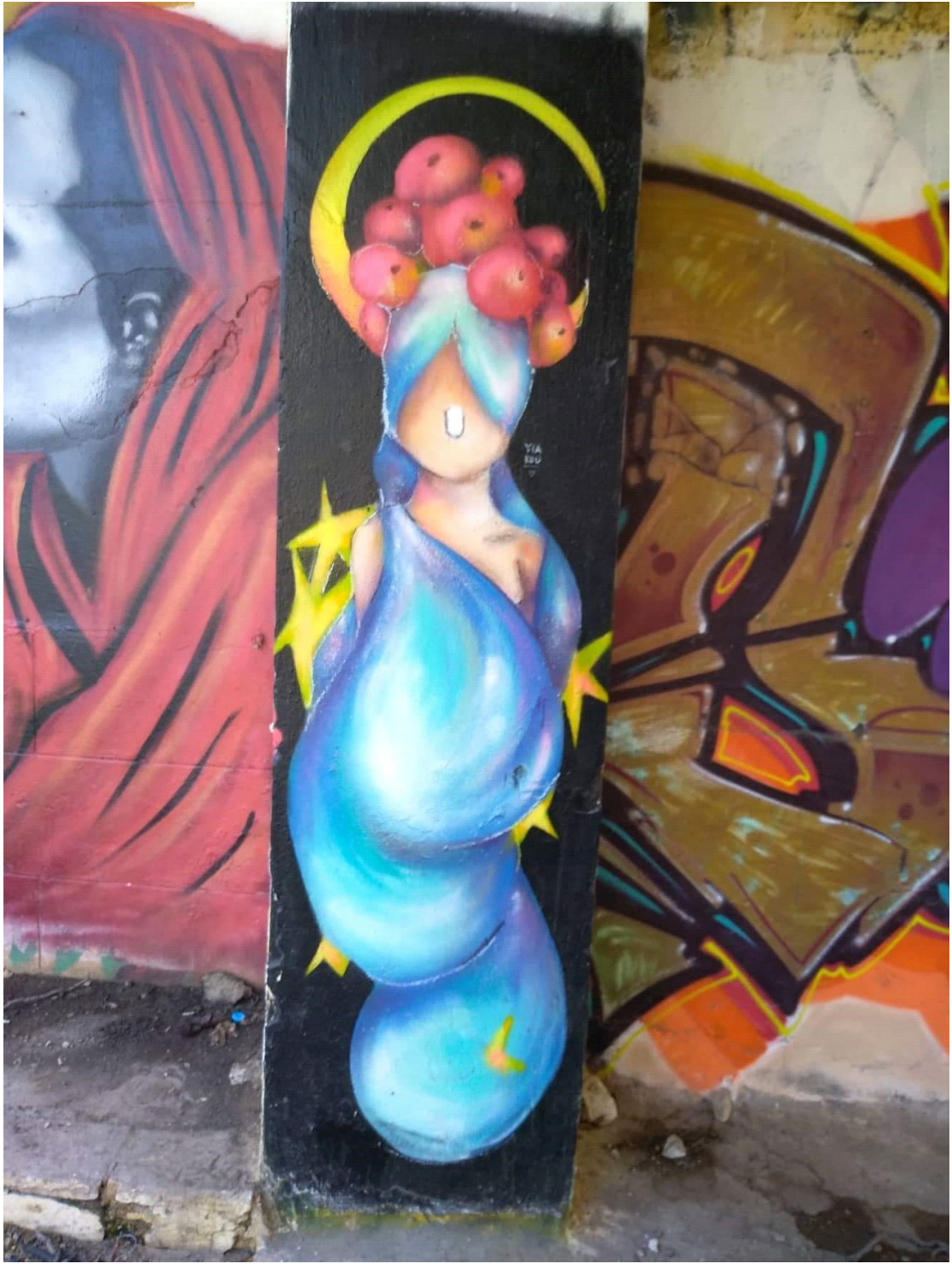
Ασμακλή Χριστίνα	A2
Τσίτουρα Κωνσταντίνα	A2
Μπαρμπόπουλος Ιωάννης	A2
Γεωργακόπουλος Θοδωρής	A2
Χαραλαμπόπουλος Βασίλης	A2
Μαστραντώνη Παρασκευή	A2
Κωστορρίζος Γεώργιος	A2
Μανιός Δημήτρης	A2
Γκινάλας Παναγιώτης	A2
Φραγκόπουλος Λευτέρης	A2
Βεντούρα Αλίκη	A2
Κοκκώνης Γρηγόριος	A2
Τζαφέρα Μαρία	A2
Στεφανοπούλου Αικατερίνη	A1
Σακελλαράκης Αθανάσιος	A1
Γεωργίου Ελένη	A1
Σαμπέρ Μοχαμμανταλαμπουρ	A1
Τζαμπάρ Σαντανί	A1
Αχμέντ Ντιλναβάζ	A1

GALLERY ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ

Ο ερωτας
Ερωτευμενοι
Παντα ειναι
Ερωτες
ΥΑΝΝΗΣ

θάλασσες μέσα
θάλασσες... και
σαν το καράβι
θα σαχαπώ
με τρικυμία

στα μάτια σου
με ταξίδεβες
και λες...
με τα καλοκαίρια
και με βροχές...

ΠΑΤΕΝ 18-

SEME-

PDP

Η ευγένεια δεν κοστίζει τίποτα και αγοράζει τα πάντα

